

ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՆԻԻԹԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ¹⁾

Ֆերմանների այս ժողովածուն արտագրել եմ Ղարաբաղի կոնսիստորիայի 1850 թ. № 84 գործից, ուր և կան պարսկերէն պատճէնները:

Այս թարգմանութեանց լեզուն շատ անկանոն է՝ բայց մենք թողել ենք նոյնութեամբ շատ հասկանալի պատճառներով: Յատուկ անուններին պիտի կասկածանքով վերաբերուել, որովհետև հենց իմ ձեռքի տակ զտնուած մի շարք այլ վաւերագրերում դժբա փոփոխուած են հանդէս գալիս: Այս ֆերմաններով պարսից շահերը և խաները վաւերացնում են Կանձասարի վանքի հոգերի սեփականութիւնները, պատուիրելով իրենց ստորագաս իշխանաւորներին ըստ «շարիի լուսաւոր օրինաց» հսկելու և թոյլ չտալու հակաօրինական զանցառութիւններ թէ նուիրատուների ժառանգների և թէ այլոց կողմից:

Մեր բոլոր ծանօթութիւններն ու դիտողութիւնները, որ այս դէպքում իբրև բանահաւաքի կարեւոր է, կտանք՝ երբ ամբողջութեամբ կտպագրենք մեր ձեռքի տակ եղած բոլոր պատմական նիւթերը:

Ա. Ե.

Ա. Էջմիածին

№ 1

— Որովհետև յայտնի եղև, թէ ի վաղ ժամանակաց հետէ վարդապետք և այլ քանի մի անձինք ներքոյ յիշեալք դքանի մի դանկ կալուածս գնեալ էին յերկրին զարապաղու, այլ և յետ թուականին, յորում մեծ վանքն խաչենոյ կառուցեալ է, նուիրեալ և յետագայ կերպիւի ի վախճի նոյն վանիցն աշու, զի որ որ բնակեացի անդանօր ի վարդապետաց կամ ի լուսարարաց նորին ծախեսցէ

1) Տես «Արարատ» № 4, էջ 374—376.

ի սնունդ իւր (զարդիւնս նոցին) (վոց) և մի ոք ի սերնդոց, յազդէ, յընկերաց և ի ժառանգաց նուիրատուացն այնոցիկ ներելով զմշական հերկրադործութեանց յիշեալ նուիրակալուածոցն պահանջեսցէ ինչ ի նոցանէ ի բահրայ:—

1. Գիւղն կէլջիւկ (կասրայ) զորոյ զվեց դանկն գնեալ Սարգիս կաթուղիկոսն որդի Հատիր—Մելիքին՝ նուիրեալ է ի վախֆ վանիցն յ995 ամի թուականին (Հայոց) (ի 1546 ամի փրկչին):

2. Անդաստանն լէանքաց երկանաքարոց, զորոց զվեց տանկն նուիրեալ է ի վախֆ (նոյն Սարգիս կաթուղիկոսն) յ990 (ի 1541 ամի փրկչին):

3) Անդաստանն Արատունոց (պտրանոց) երկու դանկ, հանդերձ շրջակայ տեղեզքն յ990 ամի (ի 1541 ամի փրկչին):

4. Անդաստանն Բոռալան (կուռալան) չորս դանկ:

5. Բոլոր անդաստանն Տանձաձորոց (Թեաքյար մուտտու) զոր նուիրեալ է մի վախֆ պէ՛րն Սէյտունն որդի Աղբաստին յ916 ամի (ի 1467 ամի թուականին փրկչին):

6. Ագարակն Մսիրչահայ (Շահմասուր) զոր նուիրեալ է ի վախֆ Թոռն Զալալայ Տուրսունն յ942 ամի (ի 1493 ամի փրկչին):

7. Ագարակն Բեմի զոր նուիրեալ է ի վախֆ որդի Փիրհամզայի Սմբատն յ920 ամի (ի 1471 ամի փրկչին):

8. Ագարակն Աւմաշայ, զոր նուիրեալ են ի վախֆ որդիք Աթաբէկի Այտինն և Խիմէն յ916 ամի (ի 1467 ամի փրկչին):

9. (Անյայտ անուն տեղւոյ, որ կարէ համարել Կոնջի հողն) զոր նուիրեալ է ի վախֆ պրոն (Ջալալի) պաստամն յ920 ամի ի 1471 ամի:

10. Բոլոր գիւն Աշմանայ, զոր նուիրեալ է ի վախֆ որդի Սէյտունի վէլիջանն ի ցեղէն Աղբաստայ յ949 ամի (ի 1500 ամի):

11. Անդաստանն Գեաղքեաջանն (Կարկազանց) երկու դանկ, Անդաստանն փատուրանց կամ փտուռանց (պտրանոց խութ) երկու դանկ Անդաստանն Ծաղկոցոց (ձաղկավանց) երկու դանկ, զորս նուիրեալ է ի վախֆ Մելիքն (որ է Թոռն Աղբաստու յ948 ամի Հայոց (ի 1499 ամի):

12. Գիւղն վերին Վանից, զոր նուիրեալ է որդի Ջալալէն Աթաբկն յ755 ամի (1306 ամի):

13. Բոլոր Անդաստանն Զուղտունոսի, որ և վարդանբերանց, զոր նուիրեալ է ի վախֆ որդի Մեջլիսի Ուլուբէկն յ856 ամի (1407 ամի):

14. Բոլոր ագարակն պարոնեանց, բոլոր ագարակն Թարլատանի, ագարակն Բէքեան և Կիւփլակ, զոր նուիրեալ է որդի Վարդանայ Վասակն (725 ամի (ի 1276 ամի):

15. Բոլոր ագարակն Տինկի (Տներկիր՝ Տինկի հող) զոր նուիր-

բեալ է ի վախճի որդի Գրիգորի (Աբաջուրի) Բարսեղն յ 724 ամի, (ի 1275 ամի):

16. Գրիգն Մաշախ վեց զանկ, որն Հէյվալու և գիւղն Աղայեայեայ դորս նուիրեալ է ի վախճի Սարգիս Առաջնորդն յ 706 ամի (ի 1257 ամի):

Իսկ եթէ ոք յազգէ նոցա ի վերոգրեալ անգաստանաց կամ յազարակաց պահանջեսցէ զբահրայ (Տասանորդ կամ հաս վասն հոգոյ) անէծք Աւ Դ հասցեն ի վերայ նոցա առաջի իշխողաց ժամանակին և հոգեոր դատաւորաց, անյսելի մնասցեն (իոսք սոյնպիսեաց): Այսչափ բանք զրեցան ըստ վկայութեանց յամենանն Բամազան Ալմուբարեաք ի 1046 ամի Տաճկաց (1630 ամի փրկչին):

ՎԿԱՅՔ

1. Մելիք—Սարուխան Բարտայու (տ. Կ.)
2. Մելիք փանոս Վարանտու—
3. Ատիրէկ Զբարերտու (տ. Կ.)
4. Մելիք Բալասան Զարչիրիւ (ծարայ գտւառի):—
5. Մելիք Ալահվերդի իշխենոյ (տ. Կ.)
6. Ալիրէկ (տ. Կ.)
7. Մելիք Յովսէփ Զուբնարատու (Ոսկանապատու)
8. իոջայ Ա՞ծատուր:
9. Մելիք Հաինազար Արփաւլուտի (տ. Կ.)
10. Մանուշար Բէկ:—
11. Հասան-բէկ Գիւլամ (տ. Կ.)
12. Մելիք Մհրաբ Վլլաղու:
13. Հախիջան Վլլաղու (տ. Կ.)
14. Ես լուսոյ (լուայ) զայսուիկ ճշմարիտ է, որպէս և գիտէ Ա՞ծ,—Մօլլա Մահմատ (որ և զրեալ է զիսկականն այսորիկ):

№ 2.

(ԼՏՈՂԻ Ե(ՏԵՂ) ԿԵՆՂ
ԵՐՈՐԴ ԾԱՌԱՔԱՍ
ԱՐԲԱՅԻՆ ԱՐԱՐԻՅ)

Ամենաբարձրագոյն Հռովմէական սուլա առ այն,

Զմի որովհետեւ յայտնի եղև, թէ բազում ժամանակաւ յառաջ քան զայս զյայտնի կալուածս և զարդիւնաբեր շինութ՝ս, եղեալս յերկրին Ղարաբաղու, ոմաք ի Հայոց տեղւոյն նուիրելով Մեծի վանիցն իշխենոյ տուեալ են զայս ընդ տիրապետութ. այնորիկ, և

1) Այն ֆիրմաններով յիշուած «Խաչենոյ մեծ վանքը» Գանձապարն է:

ի ժամանակաց անտի հետէ նոյն կալուածք և արդիւնաբեր շինութիւնք իբրև նուիրականք (վախճ) գտանին ընդ իշխանութ. վարդապետաց և պաշտօնէից յիշեալ վանիցն Այլ այժմ ոմանք առանց իմ հետ օրինաւոր պատճառի հակառակ լուսաւոր օրինաց (Շարի) նեղեն զկեանս նոցա—վճայ հրամայեցաք զի գերաստիճան վսեմափայլ և բարձրապատիւ Բէկլար-բէկն Ղարաբաղու Մուրթուզայ —զուլի Խանն զաճար Մուսայիր յատենի օրինաց վերահասութ. դործելով ճշմարտութ. և եթէ յիշեալ կալուածքն և արդիւնաբեր շինութիւնք իբրև նուիրականք լեալ իցէն ընդ իշխանութ. վարդապետաց և պաշտօնէից յիշեալ վանիցն, հրամայեսցէ. զի մի ոք ի թուրքաց կամ ի հայոց ժողովրդոց անօրինաւոր պատճառաւոր նեղեսցէ զկեանս նոցա, այլ կատարեսցն զգորութիւն և զհաճոյս կանոնաց օրինաց: Կատարումն ըստ այսմ սատիկ պարտաւորութիւն համարեսցի: Գրեցաւ ի Ռամազան ամսեանն 1065 ամի տաճկաց (1649 ամի փրկչին):—

Ի վե դարձուածոյ հրովարտակին նշանակի՝—

Գրեցաւ համեմատ չարագրածոյ նախարարին ամենաբարձրագոյն ատենի.

(տեղի կնքւոյ

(տ. 4.)

նախարարին)

(տ. 4.)

(տ. 4.)

№ 3.

Բարձրագոյն հրաման եղև առ այն,

Զի որովհետև ընտրեալն ի նմանեաց Պետրոս կաթուղիկոսն Քրիստոնէից եցցոյց զհրովարտակն Արեղակնափայլ, յառաջացեալ ի Ռամազան ամսեանն 1065 ամի (1649 ամի փրկչին), որոյ գորութիւն է այս. որովհետև յայտնի եղև, թէ բազում ժամանակաւ յառաջ քան զայս զյայտնի կալուածս և զարդիւնաբեր շինութիւնս, եղեալս յերկրին զարաբաղու, ոմանք ի հայոց տեղւոյն նուիրելով մեծի վանիցն խաչնոյ տուեալ են զայնս ընդ տիրապետութ. այնորիկ և ի ժամանակաց անտի հետէ նոյն կալուածք և արդիւնաբեր շինութիւնք իբրև նուիրականք (վախճ) գտանին ընդ իշխանութ. վարդապետաց և պաշտօնէից յիշեալ վանիցն, այլ այժմ ոմանք առանց իրիք օրինաւոր պատճառի հակառակ լուսաւոր օրինաց (Շարի) նեղեն զկեանս նոցա Վճայ հրամայեցաք զի գերաստիճան վսեմափայլ և բարձրապատիւ Բէկլար բէկն Ղարաբաղու Մուրթուզայ զուլի Խանն զաճար Մուսայիր յատենի օրինաց վերահասութ. դործելով ճշմարտութիւն, և եթէ յիշեալ կալուածքն և արդիւնաբեր շինութիւնք իբրև նուիրականք լեալ իցեն ընդ իշխանութեամբ

վարդապետաց և պաշտօնէից յիշեալ վանիցն, հրամայեացէ, զի մի
 ոք ի թուրքաց կամ ի հայոց ժողովրդոց ապօրինաւոր պատճառա-
 նօք ներկայէ զկեանս նոցա այլ կատարեսցեն զգորութիւնս և զհա-
 ճոյս կանոնաց օրինաց—և խնդրեաց այժմ զհրաման հաստատուն
 ի բարձրագոյն կառավարութենէ մերմէ ի վերայ դորձակային Սա-
 չինոյ.—Ի հետեւեալ որոյ պարտի գործակալն Սաչինոյ որպէս և
 հրամայեալ է շնորհափայլ հրովարտակաւն ի կատար ածել զկարեօրն
 օգնութեանց և ձեռնտութեանց յայսմ մասին, մի թոյլատրել ումեք
 քնաւին հակառակել զօրութ. շնորհափայլ հրովարտակին, և զկատա-
 րումն այսորիկ պարտաւորութ. իւր ճանաչել Գրեցաւ ի չապան
 ամսեանն 1080 ամի (1664 ամի փրկչին):

(Տեղի կնքոյ
 ուղղուել խանի
 Զիստ օղլոյն.)

№ 4

Բարձրագոյն հրաման եղել առ այն.

Զի իշխանապետք, գործակալք, մելիք, գեղջաւաղք, և ստրուկք
 Սամսայ գաւառաց, (որք են հինգ գաւառք Ղարաբաղու եղեակքն
 ընդ իշխանութ. նախկին հինգ մելիքաց հայոց), յապահովս կալով
 յողորմածութիւն բարձրագոյն սրտի մերոյ գիտասլիք, զի այժմ
 գլխաւորն Գրիստոնէից Մելիքը կն մատոյց զխնդրանս բարձրութեան
 մերում վասն այն թէ ի վաղեմի ժամանակաց հետէ կայուածքն
 հանգաց երկանաւաւաց և այլ անդաստանք են ի թիւս նուիրակալ-
 ուածոյ (վախֆից) վանիցն Գանձասարայ և արդիւնք այնոցիկ ծա-
 խեալ են ի պէտս ի պէտս կառավարութ. վանիցն և միաբանու-
 թեանց նորին, և թէ այժմ ոմանք յօտարաց խօսեն զանտեղի բանս
 (ի մասին նոյն կալուածոյ): Այլ յայտնի եղև արդէն բարձրութեան
 մերում ի շնորհափայլ հրովարտակաց և յարժանահաւատ վկայու-
 թեանց, որպիսիք գտանին ի ձեռս նոցա ընդ կնքովք վարդապետաց,
 մելիքաց, գեղջաւաղաց և պատուաւորաց երկրիս թէ յիշեալ նուի-
 րակայուածքն պատկանին վանիցս Գանձասարայ.—Ուստի հրամայե-
 ցաւ, զի առաջնումն կարգի արդիւնք եւ վայելչութիւնք յիշեալ
 նուիրակայուածքն ստացեալ ելք ի զօրձ դիցին ի պէս վարդա-
 պետաց եւ պաշտօնէից, Կատարումն ըստ այսմ սաստիկ պարտաւո-
 րութիւն համարեսցիլ Գրեցաւ յամսեանն ճամատիւր Խար 1166 ամի
 տաճկաց (1750 ամի):

(Տեղ կնքոյ
 փանահ խանի.)

№ 5

(Վ. Կ ա յ ա Կ ա ն)

Որովհետեւ յայտնի լեալ է օրինաւորութ. թէ ի վաղ ժամանակաց հետէ վարդապետք և այլ քանի մի անձինք ներքոյ եղեալք զքանի մի դանկ կալուածս՝ ի տեղիս ինչ զաւանդին Սաչենայ գնեալ էին, այլ յետ թուականին, յորում կառուցեալ է Սաչենայ մեծ վանքն Գանձասարայ, նուիրեալ են զայնս յետագայ կերպիւ ի վախճ. նոյն վանիցն ի հաճոյս Ա՜ծյ այնու. զի որ ոք կաթողիկոս, վարդապետ, քահանայ կամ այլ կառավարիչ գտցեն ի մեծ վանան անդ, զքանի մի դանկ կալուածն, որք նուիրեալ են ի վախճ վանիցն, ունելով ի կառավարութ. կացցեն մնացեն անդանոր. և մի ոք ընդիմութ. ինչ արասցէ կամ նեղեցցէ զնոսա որովհետեւ հրամանօք արժանալիչատակ մեծ թագաւորացն այնպէս է հրամայեալ.

1. Կէլջիւկ (կասրայ) և հանքն երկանաբարաց, որում կալուածոյ պատկանին և չրջակայ տեղիքն, զորոյ զվեց դանկն նուիրեալ է ի վախճ վանիցն Գանձասարայ Սարգիս կաթողիկոսն որդի Հատեր Մելիքին:
2. Նոյնպէս նուիրեալ է նա ի վախճ այլ և զագարակն Մինակտանայ, չորս և կէս տանկ:
3. զԱնդաստանն Արատանոց (Արատանոց պտրանոց) երկու դանկ:
4. Եւ զանդաստանն Գօռալանց (Կոռալաւ) չորս դանկ:
5. Գիւղն Ալմանց. վեց տանկ, զոր նուիրեալ է վախճ Սէյտունի որդի Վէլիճանն:
6. Անդաստանն Աթաղի երեք դանկ, զոր նուիրեալ է առաջնորդ յիշեալ վանից Տէր Եղիայն:
7. Աղարակն Քեարքիճանայ (Կրկաչանց) աղարակն Փատաբանց (Փառուանց) և աղարակն Ծաղկալմանայ (Ծաղկայ), հինգ դանկ, զոր նուիրեալ են Բուդաղն և Վախտանգն:
8. Անդաստանն Զուղտանոսի (Վարդան բերանց) վեց դանկ զոր նուիրեալ է որդի Մէջլիսի Ուլուքէկն:
9. Աղարակն Միսիրչահայ (Շահմասուր) վեց դանկ, զոր նուիրեալ է թոռն Զալալայ Տուրսուն:
10. Վեց դանկ կալուածն Հէյվալու դեղջ:
11. Աղարակն Ալմաջայ, վեց դանկ, զոր նուիրեալ է որդի Աթաբէկի Այտենն:
12. Աղարակն Տանձաձորոյ (Թեաք-արմուտ), վեց դանկ զոր նուիրեալ է որդի Աղբաստի Սէյտունն:

13. Ազարակն Բեմի, վեց դանկ, զոր նուիրեալ է որդի Փերհամզայի Սմբատն:

Բաց յայտոցիկ՝ գոյին նաեւ այլ զեղօրեհ, Անդաստանք եւ ազարակ բոս հրովարտականաց բազումաց, և ըստ արժանահաւատ վկայաթղթոց գրեկոց ընդ կնքովք օրինաց (Շարի) այլ գրեցաւ աստուծոց ոչ ամենեկին, Որ ոք ըստ կալուածոց, պատկանելոց վանիցն արասցէ զհակառակութ. ինչ կալեալ լիցի ի տանջանա յԱ՞ծ և ի Մարգարէէն. և եթէ յազգէ նուիրատուացն այնոցիկ ի մասին բանբայի (հաս յարմտեաց) յիշեալ նուիրակալուածոցն ի մէջ բերցեն զպատճառս ինչ, զիմախօսութիւնք նոյն անընդունելի լինիցեն և յաւուր զատաստանին առաջի Ա՞ծ և մարգարէին աներես գտցեն. և զեքստուն բուման բալիբոյ զբամս տուծեսցեն մարմնաւոր զատուորաց: Այլքան բանք գրեցաւ ըստ վկայութեանց ի սափար ամսեանն 1166 ամի տաճկաց (1750 ամի Փրկչին):

Վկայք

1. Եղիազար քեխայ զազանչեցի (տ. Կ.)
2. Հասան քեխայ Տումուրչիքէնտու (Հլէրանայ):
3. Եսայի քանանայ Բալուջայից գեղջ (տ. Կ.)
4. Միրզախան քեխայ Խնձորեստանայ: (տ. Կ.)
5. Մելիքաէտ քահ. Բօլատակ գեղջ
6. Զամալ քեխայ Ղօզլու գեղջ (տ. Կ.)
7. Եղեայ վարդապետ ներքին վանից:
8. Ղուկաս վարդապետ Հասան քիւջտկեցի (Պտքեսուրեբայ) (տ. Կ.)
9. Ալլահվէրդի վէքիլ Կոդմանց խաչնոյ (տ. Կ.)
10. Մելիք Գրիգոր բէկ Կոդմանց խաչնոյ մելիք (տ. Կ.)
11. Մուրթուզայ զուլի բէկ նայիպ խաչնոյ:
12. Գրագիր Գրիգոր որդի Մօլլայ Ազասույ (տ. Կ.)
13. Պատուելի Շարուքէկ Բուրտաց (տ. Կ.)
14. Խուտավերդի-բէկ Բուրտաց (տ. Կ.)
15. Խալաֆ քեխայ Խրամարթ գեղջ (տ. Կ.)
16. Յովհան քեխայ (մատնէհարեալ է):
17. Զայս գիր ճշմարտութ. գրեցի փոքր ծառայ Մօլլայ Մահմատ Թաղի Ալիաթի (տ. Կ.)
18. Ավշար (տ. Կ.)
19. Բարձրապատիւ մելիք Առստամ բէկ Զրաբերդու (տ. Կ.)
20. Աւագ վարդապետ Զրաբերդու (տ. Կ.)
21. Բէկնազար քէնդիսուդայ Շուչեցի (տ. Կ.)
22. Մելիք Շահնազար Վէրանդու զաւառին:

23. Մամմատ-Ջաֆար բէկ և աղայ Նայիպը կամասայից (5 մե-
լիբուլեանց)։ (տ. Կ.) (տ. Կ.)
24. Մելիք Էսայի գաւառին Դիզակայ (տ. Կ.)
25. Միրզա բէկ գալամ (տ. Կ.)
26. Մելիք Յովսէփ մելիք գաւառին Թալիշու. (տ. Կ.)
27. Նեքսե կարդիկոս Աղուանից
28. Նիկողայոց քահայ Ղարաբուլաղայ։

№ 6

Բարձրագոյն հրաման եղև առ այն.

Զի մելիքը, գեղաւաղը, գործակալը, հարկատերը հասից յար-
մտեաց կարգեալք յերկրին Ղարաբաղու, և՛ն գիտասջիք, զի որով-
հետև ի վաղեմի ժամանակաց անտի հետէ ալօթարանք, բնակիչք եւ
մեակք վանիցն Գանձասարայ ազատեան եւ ապահարկք 1) և ոչ ուրուք
հարկաց տէրութեանն չէ լեալ ընդ նոսա բան ինչ և ոչ ըստ իմիք
ինչ հաշտոյ, վասնորոյ և միք ողորմածագոյնս նշանակեցաք այժմ և
ազատ լինել հրամայեցաք, զի մի՛ ոք մեծեսցի ի նոսա. ի մասին
նարկաց տէրութեան եւ այլոց հպատակութեանց. և մի՛ ոք ձեռնա-
մուխ ինչ լիցի ի նոսա, այլ թոյլատրեսցի պարապել նոցա յաղօթս.
Ի հասու լինելն անդ զօրութեան բարձրագոյն հրամանիս մի ոք
պահանջեսցէ ինչ ի նոցանէ հակառակ օրինացս, մի՛ս զի յառաջ քան
զայս չէ լեալ այնպիսի. (պահանջողութի) և յայտ հետէ ևս մի՛ լիցի
կատարումն ըստ այսմ պարտաւորութի. համարեսցի Գրեցաւ յամ-
սեանն բեաճապաղ միւրաձձապ 1162 ամի տաճկաց (1764 ամի
փրկչին)։

(Տ. 4.

Փանահ խանի)

№ 7

Բարձրապատիւ եւ հաւատարիմ.

Մելիք-Ալլահվերդի բէկ

Գիտասջիք, զի թէպէտ երկուց ջրաղացից և երկուց այգեաց
որդոյն Մելիք-բէկին և վարդապետին աղվանկ վանից (Գանձա-
սարայ) եղբայր նոցա տիրապետեալ էր, այլ այժմ ողորմութի. բարձր
կառավարութի. մերոյ ևհաս ի վերայ կենաց աղավարութի. նոցա,

4) Բոլոր ընդգծումներն իմս են։

Ա. 2.

ուստի և հրամայեցաք և պարգեւեցաք Սարգիս վարդապետին զմի քրաղացն եւ զմի այգին, որք են կալուածք վանիցն, զի ընդ ձեռամբ իւրով ունելով զայնոսիկ, պարապեսցի յաղօթս վ՛ս բարձր-կառա-վարութ. մերոյ, իսկ զմի այգին և զմի ջրաղացն, որք պատկանէին Դանիէլին և եղբարց նորա, դարձեալ թողուցք ի պարզն վերջնոյս: Վ՛ոյ պարտքք ի հասանել զրոյս զյիշեալ ջրաղացսն և զայգիսն յետս առեալ յանձնել անպատճառ այնպէս, զի մի ոք այլ ևս բան ինչ ունիցի ըստ այնմ:

Եւ եթէ յիշեալ զուլին վէճ ունիցի ի մասին ժառանգական բաժնի եղբայրութ. աւարտեսցէ զայն զատաստանաւ Շարի, և այլ ևս մի արասցէ զպպօրինի պահանջս: Զկատարումն այսորիկ պարտաւորութ. Զեր համարեցիք, Գրեցաւ յամսեանն ըմանակապաղ միտանձապ 1203 ամի տաճկաց. 1787 ամի փրկչին:

(Տ. Կ.

Իրրահիմ խանին)

№ 8

Վերիսոցեայ Գեղջաւազդ բեկի.

Գիտասցես, զի որովհետեւ աւելի քսան ամօք յառաջ անժառանգ շատան քեկոսան զայգին իւր նուիրական (վախճ) արարեալ, տուեալ վարդապետի վանից Աղվանկ (Գանձասարայ) և այժմ եկեալ յարուցանել ըստ այնմ զպահանջութիւն, որք է անտեղի իմն յուղարկութ. ի քէն արարեալ, վս՛յ հրամայի, զի մի՛ եւ ո՛չ ինչ իւրք պատճառաւ ձեռնամուխ լինելով պահանջողութիւն ինչ տաասցես ըստ վերոյգրեալ այգւոյն երկիւղիւ ի պատժոյ, և զկատարումն այսորիկ քեզ պարտաւորութ. ծանեցես (?) ի 1204 ամի տաճկաց—1788 ամի փրկչին:

(Տ. Կ.

Իրրահիմ խանին)

Այս գրութ. (№=9) մատիտով ուղղուած է որ նոյնութեամբ արտագրուի ենք յաւելումները նշանակելով X-ով, իսկ ջնջուածները A-ով:

№ 9

Յուցակ կալուածոց եւ վարելահողոց նուիրելոց ի վախճ վանիցն Գանձասարայ առեալ ի վկայաթղթոց.

1. Կէլջիւկ և հանքն երկանքարաց, որում կալուածոյ պատ-

կանին և չբջակայ տեղիքն, զորոյ զվեց դանկն նուիրեալ է ի վախֆ վանիցն Գանձասարայ Սարգիս կաթուղիկոսն որդի Նատիր մելիքին:

2. Ագարակն Մենակտանայ, զորոյ զչորս և X կէս դանկն ընծայեալ է ի վախֆ A նոյն Սարգիս կաթուղիկոսն:

3. Անդաստանն Արատանոց A (Առատունոց) զորոյ զերկու տանին նուիրեալ է A. նոյն Սարգիս կաթուղիկոսն:

4. Չորս դանկ անտաստանին Քոռալան. A կուռալան:

5. Գեղն Աշմանայ, վեց դանկ, զոր նուիրեալ է Սէյտունի որդի Վէլիճանն:

6. Երեք դանկ անտաստանին Աթաղի, զոր նուիրեալ է X նախկին առաջնորդն յիշեալ վանից (S^ր Եղիայն):

7. Ագարակն Գեարքի A փետարանայ A փետուանց և ագարակն Ծաղկավանայ (Ծաղկոց) հինգ դանկ:

8. Վեց դանկ Զուղասնոսի կալուածոցն A (Վարդանն բերանց) զոր նուիրեալ է Մէջլիսի որդի Ալուպէկն:

9. Վեց դանկ աղարակն Միսիրչանու x տանկեղու զոր Սէյտունն (?) Շահմասուր x որդի Աղբաւտի (Շահմասուր) զոր ընծայեալ է ի վախֆ թոռն Ջալայ Տուրսունն:

10. Վեց տանկ և X կէս. կալուածն Սմբատն որդի Ճիււ...(?):

11. Վեց դանկ Ագարակն A ալմիջա x կիւղլակ նուիրեալ է Աթարէկն. որդի A Այտինին x ջալալին:

12. Վեց դանկ ագարակն Տանձաճորոյ (Տեաք Արմուտ) զոր նուիրեալ է ի վախֆ Աղբաստի որդի Սէյդունն:

13. Վեց դանկ Ագարակն բեմի. զոր նուիրեալ է ի վախֆ փրհամզայի որդի Սմբատն:

14. Վեց դանկ անդաստանն կիւղլակու որ է ի Բալուէայից գեղջ զոր նուիրեալ է որդի Զալալայ Արու բէկն ¹⁾:

Առոճ Հախումեան

1) №=№=9-ի, 12-ի, 15-ի վրայ եկու զիծ է քաշած. №=№=4, 2, 4, 3, 6, 14 սկզբից զրած է—«վանքը տէր է». №=8 «Առաջածոր»: №=11 «Բալուէայ»: №=12 «ոչ տէր է»: